१६. मी नदी बोलते...

• पाहा. वाचा.

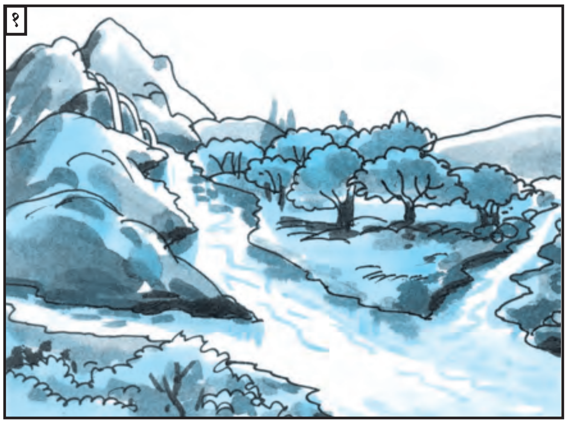

मी आहे नदी. माझा जन्म पर्वतावर होतो. मला अनेक ओढे येऊन भेटतात. त्या ओढ्यांमुळे मी मोठी होत जाते. इतर नद्याही मला येऊन मिळतात.

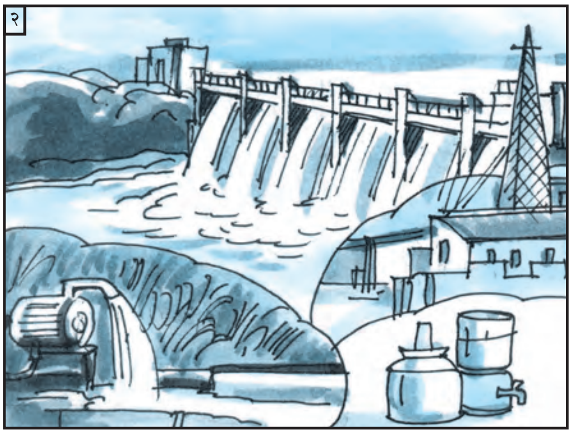

माणसे धरण बांधून मला अडवतात. माझ्या पाण्यावर वीज तयार करतात. त्या विजेवर कारखाने चालवतात. शेतातील पंप चालवतात. पिण्यासाठी पाण्याचा वापर करतात.

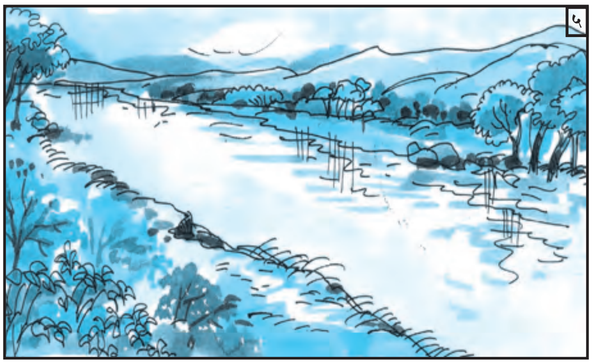

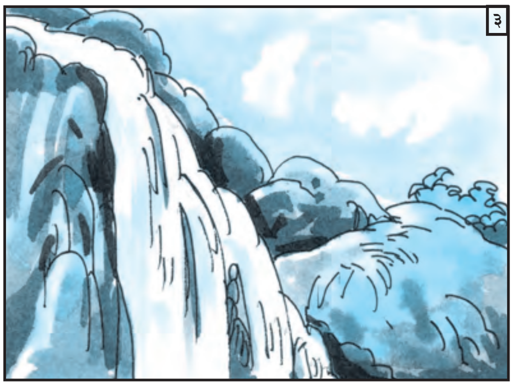

मी उड्या मारते, धावते. उंच कड्यावरून वेगाने कोसळते. धबधब्याच्या रूपाने पर्वतावरून खाली येते.

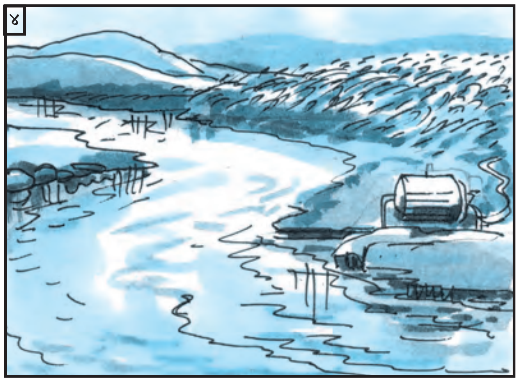

पर्वतउतारावरून मी सपाट मैदानी भागात येते. आता माझा वेग कमी झालेला असतो. माझ्या दोन्ही किनाऱ्यांवरील परिसर मी हिरवागार करते. माझ्यामुळे शेतकरी शेतात भरपूर धान्य पिकवतात; पण मला एका गोष्टीची खंत आहे. मी सगळ्यांच्या उपयोगी पडते, तरीही माणसे माझ्या प्रवाहात सांडपाणी सोडतात, कचरा टाकतात, मला प्रदूषित करतात.

माणसांच्या वस्त्या, छोटी गावे, शहरे यांच्या जवळून वाहत जाताना मी जास्तच प्रदूषित होते. तरीही मी पुढे पुढे जातच राहते. मी कुठेही थांबत नाही. 'थांबला तो संपला' असेच मी सगळ्यांना सांगत असते. शेवटी मी सागराला जाऊन मिळते आणि नदी म्हणून माझा प्रवास थांबतो.

शब्दार्थ : **अडवणे** – थांबवणे. **सागर** – समुद्र.

स्वाध्याय

प्र. १. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(अ) नदीचा जन्म कोठे होतो?

(आ) नदी मोठी कशी होते?

(इ) नदीच्या पाण्याचा उपयोग लोक कशाकशासाठी करतात?

(ई) नदीचा वेग कधी कमी होतो?

(उ) नदी आपल्याला कोणता संदेश देते?

(ऊ) तुमच्या जिल्ह्यात कोणकोणत्या नद्या आहेत?

प्र. २. पहिल्या दोन उदाहरणांचे निरीक्षण करा. त्यानुसार रिकाम्या जागा भरा.

(अ)	चालणे	चालतात	चालवतात
(आ)	पळणे	पळतात	पळवतात
(इ)	भेटणे	....	....
(ई)	....	करतात	....
(उ)	मिळणे	....	....
(ऊ)	थांबणे	....	....

प्र. ३. 'हिरवेगार' यासारखे रंगछटा दाखवणारे शब्द सांगा.

प्र. ४. 'थांबला तो संपला' यासारखी सुवचने सांगा. सुवचनांचा संग्रह करा.

प्र. ५. खालील शब्द वाचा व तसेच लिहा.

पर्वत, सर्व, किर्र, पूर्व, मर्कट, सूर्य, प्रवास, चक्र, चंद्र, क्रमांक, प्रकार, ग्रह.

AIQXMH

उपक्रम : १. परिसर अभ्यासाची पुस्तके, वर्तमानपत्रे, नकाशे यांतून वेगवेगळ्या नद्यांची नावे शोधा. यादी करा.

२. नदीचे प्रदूषण कमी कसे करता येईल ते चर्चा करून सांगा.

३. खालील घोषवाक्ये पाहा. 'पाणी वाचवणे' या संदर्भातील आणखी घोषवाक्ये मिळवा व संग्रह करा.

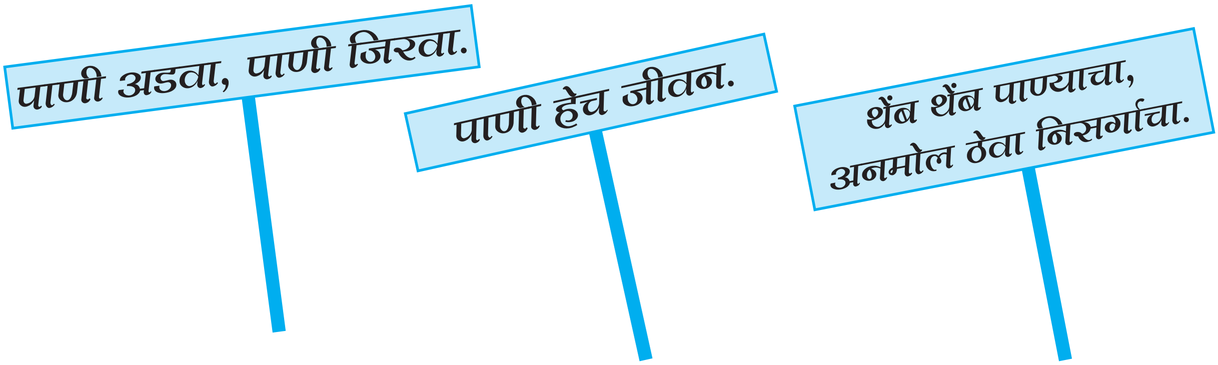

शिक्षकांसाठी : विद्यार्थ्यांकडून पाठाचे मूकवाचन करून घ्यावे. कोणत्याही एका परिच्छेदाचे श्रुतलेखन करून घ्यावे.

• पाण्याची बचत

पाण्याची टंचाई आहे. पाणी जपून वापरा.

पाणी पिताना तुम्हांला हवे तेवढेच पाणी ग्लासमध्ये घ्या.

पाहुण्यांना पिण्यासाठी पाणी देताना तांब्या-पेल्याने पाणी द्या.

भरून ठेवलेले पाणी शिळे समजून ओतून देऊ नका.

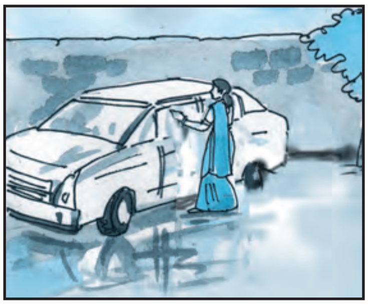

पाण्याचा पाइप न वापरता वाहने ओल्या कपड्याने पुसून घ्या.

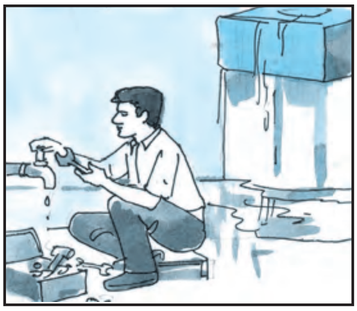

गळणारे नळ ताबडतोब दुरुस्त करून घ्या. पाण्याची टाकी भरल्यास वेळीच बंद करा.

बादलीत पाणी घेऊन भांडी, कपडे धुवा. नळ वाहता ठेवू नका.

भांड्यात पाणी घेऊन तोंड धुवा. दात घासताना नळ सुरू ठेवू नका.

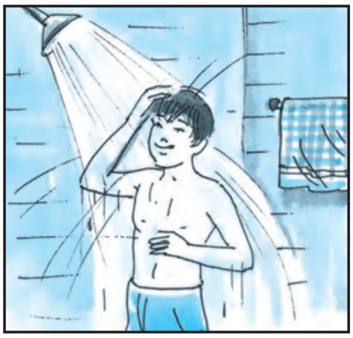

शॉवरखाली अंघोळ न करता बादलीत पाणी घेऊन अंघोळ करा.

शाळेतून घरी जाताना बाटलीत, वॉटरबॅगमधील उरलेले पाणी वाया घालवू नका. ते पाणी झाडांना घाला.